DATE / /

Name :-

Kerasiya Sandhya Ashokbhai

Sub :-

COC (Banking and Finance

Sem :-

1

Roll.No :-

323

Paper.no :-

MJ-BAF-102

Kerasiya Sandhya A

પ્રશ્ન :- ૮

વિશિષ્ટ પ્રકારના ગ્રાહકો વિશે વિસ્તૃત નોંધ લખો.

1) નાના ગ્રાહકો:

ભારતમાં ૧૮ વર્ષથી નાની ઉંમરની વ્યક્તિને કાયદા હેઠળ "નાના" કહેવામાં આવે છે.

નાના વ્યક્તિ પોતાના નામે કરાર કરી શકાય નથી. એટલે બેન્ક ખાતુ પણ પોતાના નામે એકલા ચલાવી શકતા નથી.

ખાતુ નાનાના નામે ખોલાય પણ તેના માતા-પિતા કે કોર્ટ દ્વારા નિમાયેલ ગાર્ડિયનની સાથે ખોલવુ પડે.

ખાતાનું નામ લખાય આ રીતે.
"માસ્ટર રાહુલ શાહ (નાના) દ્વારા ગાર્ડિયન શ્રીમતી પાર્વતીબેન શાહ"

નિરસ ક્રિષ્ટી પટેલ by Father & Natural gujarat
Shri Maheshbhai Patel

18 વર્ષ પૂરાં થાય ત્યારે શું થાય?

- જ્યારે નાની વ્યક્તિ ૧૮ વર્ષની થાય છે.
- બેન્ક તેને પત્ર લખે છે કે હવે તમે પુખ્ત થાય છો, નવું KYC કરાવો".
- નવી સહી આપવી પડે.
- જૂનું ખાતુ બંધ કરીને નવું ખાતુ ખોલવામાં આવે.

Kavasiya Sandhya A

મહત્વના નિયમો

- નાના પોતે લોન લઈ શકતા નથી
- નાના બીજાને લોન આપવાની ગેરંટી આપી શકતા નથી.
- નાના નોમિની તો બની શકે છે. પણ પૈસા 18 વર્ષ પછી જ મળે.
- આ રીતે બેન્કો નાના ગ્રાહકોના હિતોનું રક્ષણ કરે છે અને કાયદાનું પણ પાલન કરે છે

2 અભણ ગ્રાહકો:

જે વ્યક્તિ વાંચી-લખી શકતા નથી અને પોતાનું નામ પણ લખી શકતા નથી તેને બેન્કિંગમાં અભણ ગણવામાં આવે છે. આવી વ્યક્તિ Illiterate person " સહી કરવાને બદલે આંગળીની છાપ આપે છે

આંગળીના છાપાના નિયમો (RBI) અને બેન્કોના નિયમ મુજબ)

- પુરુષ – ડાબા હાથનો અંગુઠો
- સ્ત્રી – જમણા હાથનો અંગુઠો

છાપ લીધા પછી બેન્ક કર્મચારી લખે છે."

left Thumb impression of shri Ramubhai Patel " અથવા Right Thumb impression of smt. Kantuben Desai

ખાતુ ખોલવાની પ્રક્રિયા:-

- ફોટો જરૂરી
- ઓળખમાં ઓળખ સાક્ષીઓ જરૂરી જે લખતાં વાંચતા હોય
- વાણિયો પણ પણ કરાવી શકાય

3 અંધ ગ્રાહક :-

અલગ વ્યક્તિથી બિલકુલ અલગ અંધ વ્યક્તિને બેંકમાં સંપુર્ણ સ્વતંત્ર ગ્રાહક માનવામાં આવે છે. કારણ કે

- તે વાંચી-લખી શકે છે.
- તે સહી કરી શકે છે.
- કાયદા હેઠળ તેની ક્ષમતા પુર્ણ છે.
- RBI ની સ્પષ્ટ સુચના છે; "અંધ વ્યક્તિઓ સ્વતંત્ર રીતે બેંક ખાતા ખોલવા અને ચલાવવા માટે સંપુર્ણપણે સક્ષમ છે.

ખાતુ ખોલવાની પ્રક્રિયા:-

- સામાન્ય ગ્રાહક જેવું જ ફોર્મ ભરાય છે.
- સહી પોતે જ કરે છે.
- ફોટો અને KYC નોર્મલ
- જો વ્યક્તિ બ્રેઇલમાં લખી-વાંચી શકતી હોય તો બ્રેઇલ ફોર્મ પણ આપવામાં આવે છે.

ઉદાહરણ :-

૪૬ વર્ષના વિજયભાઈ IT પ્રોફેશનલ છે. જન્મથી અંધ છે. તેઓ નજીક બેંકમાં સહેલાઈથી ખાતુ ખોલાવે છે. પોતે જ સહી કરે છે [illegible] નેટ બેન્કિંગ ચાલુ કરે છે. બેન્ક તેમને સ્ક્રીન રીડર સાથે કામ કરતું નેટ બેંકિંગ આપે છે ડેબિટ કાર્ડ પર બ્રેઇલમાં લખેલું હોય છે.

Kerasiya Sandhya A

4. પરણિત મહિલા ગ્રાહક :-

આજે પરણિત મહિલા 100% સ્વતંત્ર ગ્રાહક છે. તે પોતાના નામે ખાતુ ખોલી શકે. ચલાવી શકે, લોન લઈ શકે, ખોન્ડ લઈ શકે. બધું જ! પતિની પરવાનગી કે સહીની જરૂર નથી.

ખાતું કેવી રીતે લખાય છે?

આજે 95% મહિલાઓ પોતાના નામે જ ખાતુ ખોલાવે છે.

પોતાનું નામ લખવાની રીત	ઉદાહરણ	ક્યારે વપરાય છે
માત્ર પોતાના નામે	Smt. Priyanka R Shah	સૌથી વધુ વપરાતું
પતિના નામ સાથે	Smt. Priyanka w/o Rajesh	નાના કે જૂની મહિલાઓ [illegible]
મગળસુત્ર નામ	Smt. Priyanka Rajesh	દા.ત. રાજસ્થાનમાં લોકપ્રિય

5. પાગલ / માનસિક રીતે અસ્વસ્થ ગ્રાહક.

1. કાયદાકીય સ્થિતિ.

ભારતીય કરાર કાયદો કહે છે. જે વ્યક્તિ માનસિક રીતે સ્વસ્થ નથી અને વસ્તુની સમજ નથી તે કરાર કરી શકતો નથી એટલે તેનું બૅન્ક ખાતુ એકલું ચલાવી શકાય નહી અને તે નવું ખાતું પણ ખોલી શકાય નહી.

2. બૅન્કને ખબર પડે તો શું થાય?

- જો બૅન્કને ખબર પડે તો બૅન્ક તરત જ ખાતું બંધ કરી દે.

kerasiya Sandhya .A

6 જોઈન્ટ ખાતું અને તેના ધારકો

- એક જ ખાતું જેમાં 2 કે તેથી વધુ વ્યક્તિઓનું નામ હોય. અને તેઓ બધા માલિક હોય. સૌથી વધુ પતિ-પત્ની માતા-પિતા દીકરો. ભાઈ-ભાઈ બિઝનેસ પાર્ટનર વચ્ચે થાય છે.

જોઈન્ટ ખાતાના મુખ્ય 4 પ્રકાર:

1. Either or survivor - સૌથી વધુ પ્રચલિત
2. Anyone or survivor - બધા કે એક પણ
3. Jointly / Jointly operated - બધાએ સાથે મળીને
4. Former or survivor - પહેલા વ્યક્તિ મુખ્ય

7. પાર્ટનરશિપ ફર્મ ગ્રાહક:-

1. બે કે તેથી વધુ વ્યક્તિઓએ મળીને બિઝનેસ ચલાવવા માટે બનાવેલી સંસ્થા લાભમાં આવે
Indian Partner Act. 1932 હેઠળ ચાલે છે.

2. બેંકમાં ખાતું કેવી રીતે ખોલાય?

ખાતાનું નામ લખાય છે.	ઉદાહરણ
ફર્મના નામે અથવા (M/s - Messers = પાર્ટનરશિપ ફર્મનું ચિહ્ન	M/S shreeji Trader M/S patel Brothers

Kerasiya Sandhya. A

ખાતુ ખોલવા માટે જરૂરી દસ્તાવેજ

દસ્તાવેજ	નોંધ
પાર્ટનરશિપ ડીડ	નોટરી કરાયેલી હોવી
ફર્મનું PAN કાર્ડ	ફર્મના નામે જ હોવું જોઈએ
GST સર્ટિફિકેટ	
Shop Act / MSME / Udyam રજિસ્ટ્રેશન	
બધા પાર્ટનરનુ KYC (આધાર + PAN)	
Authority Letter	
ફર્મની રજિસ્ટર્ડ ઓફિસનો પુરાવો	ફોન બિલ [illegible] લાઈટબિલ / રેન્ટ એગ્રીમેન્ટ

8. હિન્દુ અવિભાજિત કુટુંબ ખાતું

HUF શું છે?

- હિન્દુ, જૈન, શીખ અને બૌદ્ધ કુટુંબ માટે જ છે.
- એક અલગ કાનૂની વ્યક્તિ માનવામાં આવે છે.
- આમાં પૈતૃક મિલકત + કુટુંબની કમાણીનો ઉમેરો થાય છે.
- ટેક્સ રિટર્ન અલગ ભરાય છે. PAN અલગ હોય છે.

ખાતાનું નામ લખાય છે	ઉદાહરણ
કર્તા (સૌથી મોટા પુરુષનું નામ + (HUF) લખવા	Shri Rajeshbhai M patel (HUF) Rajeshbhai M patel (Karta) Hindu Undivided Family

Kerasiya Sandhya A. ~~[illegible]~~ [signature]

ખાતુ ખોલવા માટે જરૂરી દસ્તાવેજ.

દસ્તાવેજ	નોંધ
HUF નું PAN કાર્ડ	HUF ના નામે જ હોવું જોઈએ
HUF ડીડ (HUF Deed)	નોટરી કરાવેલી સ્ટેમ્પ પેપર
કર્તાનું KYC (આધાર + PAN)	
બધા કોપાર્સનરની લિસ્ટ + જન્મતારીખ	કર્તા, પત્ની, દીકરા-દીકરીઓ (પૌત્ર-પૌત્રી)
કર્તાની ઘોષણા (Affidavit)	જે તે કર્તા છે રજૂઆત -
ચેકનું ખાતાનું HUF નામે	આધિકારિત SBI, HDFC, ICIC, Axis જેવી બેંકમાં